

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R
สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
Public Participation to Community Based Solid Waste Management
Project with the 3R Concept in Phayathai District Area,
Bangkok Metropolitan Administration

อันซอรี รักวงศ์¹ ปกรณ์ ปรียากร² อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ³

Ansoree Rakwong¹ Pakorn Priyakorn² Orapin Piyasakulkiat³

^{1,3}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹⁻³Master of Public Administration Program Kasem Bundit University

¹E-mail: bungleezalem@gmail.com

Received : March 13, 2024;

Revised : September 12, 2024;

Accepted : June 6, 2024

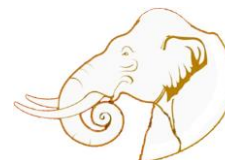
บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชน และ 3) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชาชนในชุมชนพื้นที่เขตพญาไท จำนวน 400 คน เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.966 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R ที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เป็นไปในทิศทางเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ

2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนยังไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องการคัดแยกขยะเท่าที่ควร อีกทั้งทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร รถเก็บขนขยะ และภาชนะที่ใช้รองรับและคัดแยกประเภทขยะที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการจัดการขยะในชุมชน

3) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะให้กับประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการคัดแยกและแปรรูปขยะให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งควรบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดการขยะในชุมชน และเพิ่มพื้นที่ส่วนกลางในการจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; ขยะมูลฝอย; การจัดการมูลฝอยโดยชุมชน

Abstract

This research aims to study: 1) The public participation factors with affecting to the community based solid waste management with the 3R concept in Phayathai District Area, Bangkok Metropolitan Administration, 2) The problems of public participation to community based solid waste management project and 3) The guideline to community based solid waste management project with the 3R concept in Phayathai District Area, Bangkok Metropolitan Administration. The participants in the study were people who live in Phayathai community area, totally 400 in numbers. The study used mixed methodologies of quantitative and qualitative research, which utilized the questionnaires to collect the data. The statistics used in this case were descriptive statistics analysis: frequency, percentage, mean, standard deviation and including assumption by Multiple Regression Analysis, and in-depth interview from 10 key informants to content analysis. The results of research found that:

1) The public participation factors have statistically significant influence at the level of .05 on the community based solid waste management with the 3R concept in Phayathai District Area, Bangkok Metropolitan Administration and the positive directions were the evaluation participation, performance participation, achievement participation and decision making participation, respectively.

2) The problems of public participation was public relations campaigns to raise awareness and understanding among the public are not continuous and serious. Some people still do not cooperate with waste separation as much as they should. In addition, resources such as budget, personnel, garbage collection trucks, and containers used to support and sort garbage are insufficient for waste management in the community.

3) The guidelines for improving public participation include : Bangkok Metropolitan Administration should have public relations to promote and in still a positive attitude towards waste management among the people, enhance knowledge and understanding for the public to sort and process waste for benefits, and manage resources and budget to be

sufficient for waste management in the community and increase common areas for waste separation activities.

Keywords: public participation; waste; Community based solid waste Management

บทนำ

การจัดการขยะมูลฝอยนับเป็นปัญหาที่สำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานและนับวันยังมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้ลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดการผลิตมูลฝอยและปริมาณของเหลือทิ้งเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งมูลฝอยจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตรและภาคครัวเรือน แม้จะมีการบริหารจัดการและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับองค์ประกอบมูลฝอยที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนยังไม่มีทีท่าจะลดปริมาณลง จนกลายเป็นปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมเช่นทุกวันนี้

กรุงเทพมหานครได้จัดการขยะที่ปลายทางเป็นสำคัญ ทั้งการเก็บขยะไม่ให้ตกค้างและจัดการที่โรงคัดแยกขยะมูลฝอยทั้ง 3 แห่งหลัก (หนองแขม อ่อนนุช สายไหม) โดยในระยะยาวกรุงเทพมหานครมีเป้าหมายลดการจัดการแบบฝังกลบสู่การเปลี่ยนเป็นเชื้อเพลิงขยะ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการก่อสร้างและผลักดันหลายแห่ง ซึ่งจัดการขยะที่ปลายทางเพียงอย่างเดียวไม่อาจรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ได้ จากสถิติที่ผ่านมาในปี พ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 12,890 ตัน/วัน ถือว่ามีปริมาณสูงสุดในรอบ 10 ปี (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงพยายามผลักดันนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่ต่อยอดการจัดการมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดตั้งแต่ต้นทาง ให้ประชาชนสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตพญาไท ซึ่งเป็นเขตชั้นในจัดอยู่ในกลุ่มเขตกรุงเทพมหานครที่มีชุมชนค่อนข้างหนาแน่น โดยพยายามเร่งแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนมาโดยตลอด แต่ก็เป็นเพียงการแก้ไขปัญหามูลฝอยที่ปลายทางเท่านั้น การผลิตขยะมูลฝอยในชุมชนยังคงไม่ลดปริมาณลง จึงจำเป็นต้องยึดหลักแนวคิดที่เน้นการจัดการมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมุ่งให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการและร่วมแก้ไขปัญหามาเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่และถูกสุขลักษณะในระยะยาวอย่างยั่งยืน จึงได้จัดทำโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในยุทธศาสตร์และแผนด้านต่าง ๆ ตลอดจนนโยบายของนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนปัจจุบัน ในนโยบายการลดมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดการมูลฝอยอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและนโยบายสร้างต้นแบบการแยกขยะ ต่อยอดให้การแยกขยะระดับเขต สมบูรณ์ครบวงจร เพื่อบริการส่งเสริมให้เครือข่ายชุมชนร่วมกันคัดแยกขยะก่อนนำทิ้ง โดยใช้หลัก 3 R (Reduce ลดการใช้, Reuse นำกลับมาใช้ซ้ำ และ Recycle นำกลับมาใช้ใหม่) เป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะนำไปทิ้งให้เหลือน้อยที่สุด ลดปัญหาขยะตกค้าง ขยะล้นเมือง อีกทั้งมูลฝอยที่ถูกคัดแยกจะนำกลับมาใช้ประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน รวมทั้งทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการลดปัญหาสถานะโลกร้อน รักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับมาดีดังเดิม

จากความสำคัญของปัญหาและนโยบายการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชน ด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” เพื่อต้องการทราบถึงแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ปลุกฝังประชาชนในพื้นที่ให้มีการคัดแยกขยะ สร้างความตระหนักถึงปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่จะส่งผลในอนาคต และสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางพัฒนาโครงการการจัดการขยะในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและพัฒนาพื้นที่ชุมชนในเขตพญาไทให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ ประชาชนมีสภาพแวดล้อมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ทราบถึงปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
2. ทราบถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

3. ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

4. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาโครงการจัดการขยะในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและพัฒนาพื้นที่ชุมชนในเขตพญาไท ให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ ประชาชนมีสภาพแวดล้อมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1981) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) โดยการกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) องค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการได้จากคำถามที่ว่าใครทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ได้พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็นชอบ ความชอบและความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้

แนวคิดการจัดการมูลฝอยด้วยหลัก 3R

การลดการเกิดขยะมูลฝอย 3R เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยต้นทางโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การลดการใช้ (Reduce) Reduce โดยลดระดับการใช้ในปัจจุบันลงควบคุมปริมาณการใช้วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อทำให้เกิดการสูญเปล่าน้อยที่สุด เป็นการลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น

2. การใช้ซ้ำ (Reuse) โดยนำสิ่งของที่ใช้งานแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้ วนมาใช้ซ้ำอีกโดยไม่ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงแทนการทิ้งไปเพื่อความคุ้มค่า

3. การแปรสภาพให้นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ โดยการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ด้วยกรรมวิธีการแปรสภาพเพื่อเป็นสินค้าใหม่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยแล้วยังเป็นการลดการใช้พลังงานและลดมลพิษที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2558)

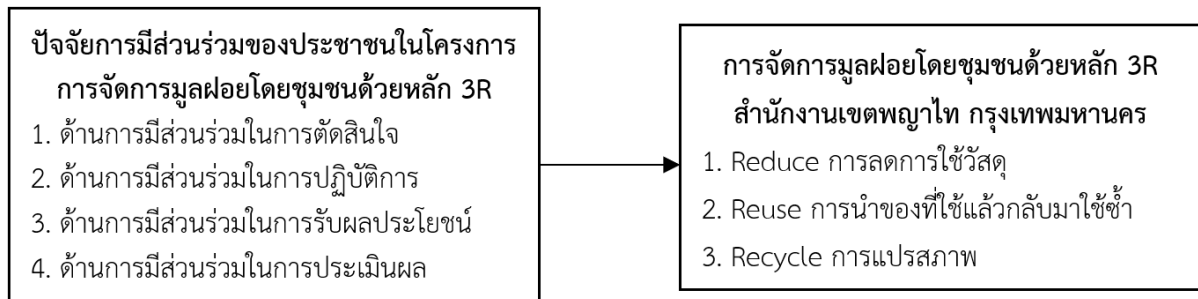

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน 65,096 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 คน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6) ประเภทขยะมูลฝอยในครัวเรือน และ 7) ลักษณะการเก็บและรวบรวมขยะมูลฝอย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

2) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการออกแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร และตัวแทนประชาชนในชุมชนพื้นที่เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1981)

ตัวแปรตาม ได้แก่ การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. Reduce การลดการใช้วัสดุหรือผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น 2. Reuse การนำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำแทนการทิ้งไปเพื่อความคุ้มค่า และ 3. Recycle การเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์โดยการแปรรูป (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2558)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าสถิติพื้นฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท โดยรวม

(n=400)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.72	.677	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.81	.631	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.70	.657	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.74	.729	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.74	.551	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .551) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .631) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .729) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = .677) และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .657) ตามลำดับ

1.2 การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้วยหลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้วยหลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวม

(n=400)

การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้าน Reduce การลดการใช้วัสดุหรือผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น	4.03	.770	มาก
2. ด้าน Reuse การนำของที่ใช้แล้ว กลับ มาใช้ซ้ำแทนการทิ้งไปเพื่อความคุ้มค่า	3.90	.734	มาก
3. ด้าน Recycle การเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์โดยการแปรรูป	3.89	.690	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.94	.669	มาก

จากตารางที่ 2 การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .669) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้าน Reduce การลดการใช้วัสดุหรือผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .770) รองลงมาคือ ด้าน Reuse การนำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำแทนการทิ้งไปเพื่อความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .734) และด้าน Recycle การเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์โดยการแปรรูป ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .690) ตามลำดับ

1.3 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R
ที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
 ตารางที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอย
 โดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Beta		
Constant	.053		.496	.620
ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน				
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	.170	.172	5.553	.000*
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	.225	.212	5.939	.000*
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	.200	.197	6.274	.000*
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	.442	.481	14.645	.000*

R = .887 R² = .786 Adjusted R² = .784 Std. Error of the Estimate = .31113

F Change = 363.475 Sig = .000

* Correlation is significant at the .05 level (2-tailed)

จากตารางที่ 3 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .887 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 78.6 จากด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (B = .442, t = 14.645, P-value = .000) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (B = .225, t = 5.939, P-value = .000) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (B = .200, t = 6.274, P-value = .000) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (B = .170, t = 5.553, P-value = .000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .30$ โดยเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = .053 + .442(X_4) + .225(X_2) + .200(X_3) + .170(X_1)$$

ให้ $\hat{Y}$ แทน การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

X₁ แทน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

X₂ แทน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

X₃ แทน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

X₄ แทน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R
สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า แม้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

โครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไทกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ ในการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ทศนคติของประชาชน มองว่าหน่วยงานของรัฐไม่ได้ดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และขาดการรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักให้กับประชาชนอย่างจริงจัง ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องการคัดแยกขยะเท่าที่ควร อีกทั้งสถานประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกและไม่มีวินัยในการทิ้งขยะ มีการลักลอบทิ้งขยะลงในพื้นที่สาธารณะ ภาชนะที่ใช้ในการจัดเก็บขยะยังไม่มิดชิด และภาชนะในการแยกประเภทของขยะยังมีไม่เพียงพอ รวมไปถึงการบริหารจัดการในการเก็บขยะยังไม่มีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากทรัพยากร เช่น รถขนขยะ บุคลากร และงบประมาณที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการจัดเก็บขยะ

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะให้กับประชาชนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครควรเพิ่มพื้นที่ส่วนกลางในการจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ และจัดหาภาชนะรองรับขยะให้เพียงพอต่อความต้องการ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนสนับสนุนแปรรูปขยะให้เกิดประโยชน์ โดยจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้และสาธิตวิธีทำแก่ประชาชน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ทางสำนักงานเขตต้องจัดเก็บ การพิจารณาอัตราการจัดเก็บขยะที่สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อจูงใจในการจัดการขยะต้นทาง การบริหารจัดการทรัพยากรให้เพียงพอต่อการจัดการจัดเก็บขยะและควรดำเนินโครงการฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและป้องกันมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจะเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอธิบายตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เขตพญาไทส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชนในการรณรงค์และร่วมเก็บขยะมูลฝอยในชุมชน มีการคัดแยกประเภทขยะภายในชุมชน จัดตั้งถังแยกขยะตามสีและประเภท เพื่ออำนวยความสะดวกและทำลาย อีกทั้งยังร่วมกันเสียค่าบริการรักษา หรือค่าบริการการจัดเก็บขยะมูลฝอยในชุมชนแก่กรุงเทพมหานคร และได้มีการนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงไว้ในครัวเรือน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมโครงการของชุมชนนำขยะมูลฝอยในครัวเรือนมาทำเป็นปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ เพื่อลดรายจ่ายในการจัดซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์พารณ์ คำสุข (2563) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนซอยสองพระที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนซอยสองพระที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก

2. การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนด้วยหลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เขตพญาไท มี

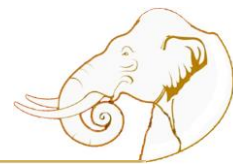
การลดการใช้วัสดุหรือผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น โดยเลือกไม่รับถุงพลาสติก เมื่อซื้อสินค้าจากร้านค้า/ร้านสะดวกซื้อ ใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าทดแทนถุงพลาสติก และเลือกใช้ปิ่นโตหรือแก้วน้ำส่วนตัวแทนการใส่กล่องโฟมหรือแก้วพลาสติก อีกทั้งยังมีการนำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำแทนการทิ้งไปเพื่อความคุ้มค่า มีการดูแลซ่อมแซมบำรุงอุปกรณ์ใช้งานหรือเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ให้ใช้งานได้ยาวนาน รวมถึงมีการเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์โดยการแปรรูป เช่น คัดแยกวัสดุอูฐนิยมนำไปส่งให้หน่วยงานผลิตยาเทียมให้แก่ผู้พิการ หรือคัดแยกขยะประเภทเศษอาหาร เพื่อกลับมาใช้ประโยชน์ โดยการนำไปเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยหรือน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรัตน์ มานีพารักษ์ (2563) ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3R ของพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3R อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R ที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ยอมรับสมมติฐานทั้ง 4 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ($B = .170, t = 5.553, P\text{-value} = .000$) ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดตั้งโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะแต่ละประเภท และจัดกิจกรรมรณรงค์ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดการผลกระทบที่อาจเกิดจากปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรพนทิพย์ เพชรมาก (2551) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

สมมติฐานที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ($B = .225, t = 5.939, P\text{-value} = .000$) ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชนในการรณรงค์และร่วมเก็บขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะภายในชุมชนตามสีและประเภทของถังขยะ เพื่อง่ายต่อการจัดเก็บและทำลาย มีส่วนร่วมในการเสียค่าบริการรักษาหรือค่าบริการการจัดเก็บขยะมูลฝอยในชุมชนแก่กรุงเทพมหานคร ทั้งยังมีส่วนร่วมในการนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงไว้ใช้ในครัวเรือน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยในครัวเรือนมาทำเป็นปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ ตามที่สำนักงานเขตได้ให้ความรู้และสาธิตในกิจกรรมของโครงการ สอดคล้องกับแนวทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ได้กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ระดับ ซึ่งเป็นรูปแบบที่หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยึดเป็นแนวทางดำเนินการ โดยระดับการร่วมปฏิบัติหรือความร่วมมือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจการดำเนินงานและกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการ เป็นต้น

สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ($B = .200, t = 6.274, P\text{-value} = .000$) ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

value = .000) ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะในครัวเรือน ช่วยในการรักษาสะอาดและรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดมลพิษในชุมชน มีการนำขยะเหลือใช้มาดัดแปลงเป็นปุ๋ยหมัก มีการลดค่าใช้จ่ายจากการซื้อผลิตภัณฑ์แบบเดิม โดยนำบรรจุภัณฑ์เดิมกลับมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ใหม่ (รีฟิล) มีการคัดแยกขยะและนำไปจำหน่ายแก่ร้านค้าต่าง ๆ ทำให้เกิดรายได้เพิ่ม อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการร่วมแรงร่วมใจกันจัดการขยะ ทำให้เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ได้พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

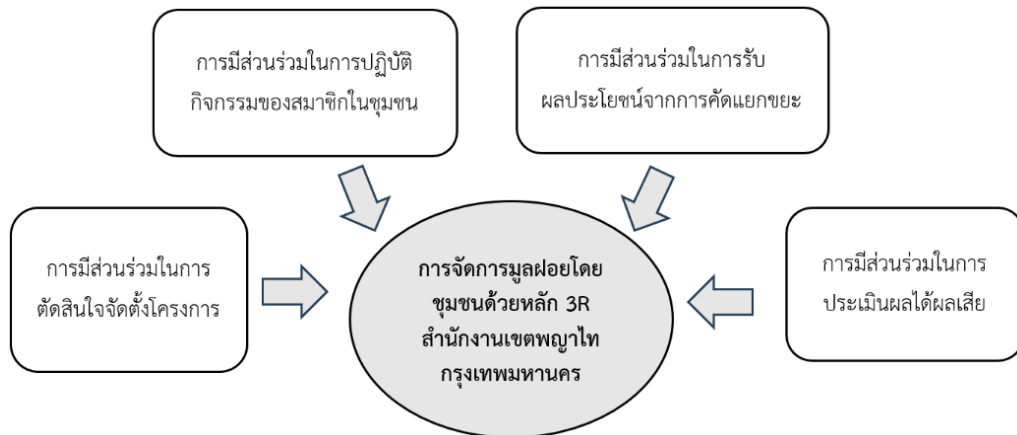
สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ($B = .442$, $t = 14.645$, $P\text{-value} = .000$) ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลได้ผลเสีย หลังจากมีการให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมในการประเมินผลรายรับในการจัดเก็บและทำลาย ซึ่งได้จากการขายขยะรีไซเคิลของแต่ละครัวเรือน มีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยรวม หรือมีการเสนอแนะให้จัดทำโครงการต่าง ๆ เพิ่มเติมภายในชุมชนที่อยู่อาศัย มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน หลังจากมีการรณรงค์การจัดการมูลฝอยด้วยหลัก 3R ทั้งยังมีส่วนร่วมในการประเมินผลสภาพแวดล้อมรวมถึงทัศนียภาพ และสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชนร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา เดชรัตนวิไชย (2550) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผล เมื่องานในโครงการเสร็จสิ้นลง ร่วมในการดูแลรักษา ร่วมแก้ไขสิ่งบกพร่องและร่วมสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า การรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนยังไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ยังมีประชาชนบางส่วนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องการคัดแยกขยะเท่าที่ควร สถานประกอบการยังขาดจิตสำนึกและไม่มีวินัยในการทิ้งขยะ มีการลักลอบทิ้งขยะลงในที่หรือทางสาธารณะ อีกทั้งทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร รถเก็บขนขยะ และภาชนะที่ใช้รองรับและคัดแยกประเภทขยะที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการจัดการขยะในชุมชน

5. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะให้กับประชาชน ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการคัดแยกและแปรรูปขยะให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งควรบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดการขยะในชุมชน และเพิ่มพื้นที่ส่วนกลางในการจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤนาท ยืนยง และพิชานาถ เงินดีเจริญ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลสำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการบริหารจัดการขยะให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลสำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ควรสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะของประชาชนในชุมชน และการจัดหาสถานที่กำจัดขยะที่มีความเหมาะสมห่างไกลจากชุมชนและถูกหลักสุขาภิบาล

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ให้เกิดประสิทธิผลทั้ง 3 ด้าน ทั้งการ Reduce คือ การลดการใช้วัสดุหรือผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้น การ Reuse เป็นการนำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำแทนการทิ้งไปเพื่อความคุ้มค่า และการ Recycle เป็นการเปลี่ยนสิ่งที่เก่าและไร้ประโยชน์ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์โดยการแปรสภาพนั้น เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจจัดตั้งโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน และเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งยังมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของสมาชิกในชุมชนในการร่วมเก็บขยะมูลฝอยและร่วมคัดแยกขยะภายในชุมชน โดยจัดตั้งถังแยกขยะตามสีและประเภท เพื่ออำนวยความสะดวกและทำลาย รวมถึงมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการคัดแยกขยะและนำไปจำหน่ายแก่ร้านค้าต่าง ๆ หรือการนำขยะเศษอาหารมาดัดแปลงเป็นปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งผลได้ผลเสียหลังจากมีการให้ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในชุมชน ประเมินผลสภาพแวดล้อม รวมถึงทัศนียภาพและสุขอนามัยของประชาชนในชุมชน มีการประเมินผลโดยรวมและการเสนอแนะให้จัดทำโครงการต่าง ๆ เพิ่มเติมภายในชุมชนที่อยู่อาศัย ดังแสดงในภาพที่ 2

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .887 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 78 จากด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($B = .442$, $t = 14.645$, $P\text{-value} = .000$) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($B = .225$, $t = 5.939$, $P\text{-value} = .000$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($B = .200$, $t = 6.274$, $P\text{-value} = .000$) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($B = .170$, $t = 5.553$, $P\text{-value} = .000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .30$

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า การรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนยังไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องการคัดแยกขยะเท่าที่ควร รวมไปถึงการบริหารจัดการในการเก็บขยะยังไม่มีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากการทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร รถเก็บขนขยะ และภาชนะที่ใช้รองรับและคัดแยกประเภทขยะที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการจัดการขยะในชุมชน

3. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ได้แก่ กรุงเทพมหานครควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะให้กับประชาชน ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการคัดแยกและแปรรูปขยะให้เกิดประโยชน์ โดยจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้และสาธิตวิธีทำแก่ประชาชน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ทางสำนักงานเขตต้องจัดเก็บ และควรพิจารณาอัตราการจัดเก็บขยะให้สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อจูงใจในการจัดการขยะต้นทาง รวมทั้งควรบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดการขยะในชุมชน และเพิ่มพื้นที่ส่วนกลางในการจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ ตลอดจนควรดำเนินโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและป้องกันมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรให้สิทธิประชาชนได้มีส่วนในการเข้าถึงการตัดสินใจก่อนจะมีการวางแผนจัดโครงการต่าง ๆ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและระบุปัญหาที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไข เพื่อนำข้อมูลไปกำหนดรูปแบบของโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมถึงควรประชาสัมพันธ์ รณรงค์สร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยและตระหนักในคุณค่าของการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มากขึ้น

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการการดำเนินงานและจัดตั้งคณะกรรมการหรือผู้แทนชุมชนเพื่อติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการจัดกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมได้ทุกเพศทุกวัย และทุกอาชีพ ตลอดจนจัดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมคัดแยกขยะด้วยตนเอง ผลักดันและส่งเสริมให้มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ในการเป็นศูนย์กลางการจัดการขยะของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมแนวคิดเพิ่มมูลค่าขยะเป็นเงินให้กับประชาชนและชุมชน มีการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการคัดแยกและการเพิ่มมูลค่าจากขยะ โดยสามารถนำองค์ความรู้นั้นมาสร้างรายได้จากขยะให้แก่ตนเอง เช่น ส่งเสริมความรู้ด้านแปรรูปขยะรีไซเคิลมาดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์หรือประดิษฐ์เป็นสินค้าเพื่อวางจำหน่ายได้ ส่งเสริมความรู้ในการจัดการเศษขยะอาหารในครัวเรือนเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ รวมถึงยึดหลักการพึ่งตนเองโดยมุ่งใช้ทรัพยากรในแต่ละชุมชนเป็นต้นทุนสำหรับกิจกรรมการจัดการขยะ เช่น ธนาคารขยะ การแปรรูปขยะเป็นพลังงานทดแทน ตลอดจนส่งเสริมชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะ สร้างแรงจูงใจโดยการประกาศเกียรติคุณชุมชน

ต้นแบบในการคัดแยกขยะดีเด่นจากสำนักงานเขต เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลได้ผลเสีย หลังจากมีการให้ความรู้และจัดกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยรวม เพื่อร่วมกันติดตาม แก้ไข ตรวจสอบ ประเมินผลความพึงพอใจของประชาชน และการเสนอแนะทางการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพิ่มเติมภายในชุมชน รวมทั้งให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนประเมินผลและนำเสนอให้ประชาชนได้รู้ถึงผลกระทบของขยะมูลฝอยที่ทำลายสภาพแวดล้อม มีการทำแผนภูมิเพื่อแสดงผลในการดำเนินการต่าง ๆ ให้ทราบถึงที่มาทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ ว่ามีส่วนใดที่มีการเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้นภายในชุมชนและทำให้ชุมชนสวยงาม ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ดีและเห็นคุณค่าของการจัดการขยะของชุมชน ไม่เกิดความรู้สึกในการเป็นภาระที่ต้องดำเนินการคัดแยกขยะ อันเป็นพื้นฐานของการสร้างทัศนคติที่ดีของการจัดการขยะ ที่จะส่งผลให้โครงการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนตลอดจนโครงการอื่น ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง และเกิดการพัฒนายั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่นที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนด้วยหลัก 3R สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดการมูลฝอยชุมชนกับสำนักงานเขตอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหาและแนวทางแก้ไขนำไปสู่การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติรัตน์ มานิพารักษ์. (2563). “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3R ของพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครตะวันออก”. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 157-170.
- ทิพย์พารณ คำสุข. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนซอยสองพระที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยสำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต : กรุงเทพมหานคร.
- นฤนาท ยืนยง และพิชานาถ เงินดีเจริญ. (2565). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลสำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา”. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(2), 279-297.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). *การบริหารสังคม: ศาสตร์แห่งศตวรรษ เพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- สนธยา เดชรัตน์วิไชย. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งปรัง อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม : เทคนิควิธีและ การนำไปสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2558). *แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2558 - 2562*. กรุงเทพมหานคร : สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University Press.